

7. szám. 1869. Február 17.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:

SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:

az „**ATHENAEUM**”

IROD. ÉS NYOMDAI R. TÁRSULAT.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1869.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM”
(BEMLÖTT SMIGOR GUSZTÁV-FÉLE)
NYOMDÁBAN.

TARTALOM.

Ölkek: „A szökés.“ T. 161. — „Camoens.“ (Költemény.)
Lévinés: (Lehr.) *Ergebnisse*. — „A velociped-ek.“ — — —
„As emberevőkérül.“ S. G. — „A gecefalvi evang. templom
Gömbörben.“ *Myskovszky Viktor*. — „A szelek.“ (Vége.)
B. J. 161. — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól*. — „Ve-
gyes közlemények.“ — „Irodalom.“ — „Ujdonságok.“

Képek: A leány ajkára tette ujját s eltűnt. („A szökés“
c. beszélyhez.) — Velociped-verseny Bordeaux-ban. — Em-
berevő ausztráliai néger. — A gecefalvi ev. templom Gömbör-
ben. (Myskovszky V. rajza.) — A gecefalvi régiségek.

Irodalom.

— („A miniszterelnök békája“) című vigjáték, mely közelbb
s no azei szinpadon előadásakor mind a kritika, mind a kö-
zönség részéről tetszést aratott, nyomtatásban is megjelent
s 20 krót minden könyvárusnál kapható. E jó kis vigjáték
szerzője dr. Balogh Thihamér, aradi homeopata-orvos és ré-
gibb novellista.

— („As 1867-diki világtárlat“) című magyar könyv jelent
meg közelbb Párisban, mely 544 lapra terjedő nagy nyol-

cadréll kötetben, igen szép acélmetszettel illusztrálva, ismerte-
ti a világipar, művészet és tudományos érté két találmányok-
nak Párisban kiállított tárgyait. E nagybecsű könyv szerző-
je De Gerandon asszony, hazánk kitűnő műveltségű leánya,
ki miut íróvá is régóta ismeretes. A Tovastnál Párisban
nyomott könyv ára 2 frt s megredelhető Pfeiffer Ferdinánd
pesti könyvkereskedőnél.

Ujdonságok.

* (*Magyar László*) e híres utazó hazánkfia, ki
huszonöt évig utazott majd Amerikában, majd
Afrika legismeretlenebb belsejében, utóbbi na-
pokban ismét közérdekltséget költött azon kö-
rilmény által, hogy a portugál kormány hivata-
los jelentést tett a magyar akadémiánál Magyar
László elhunytáról. Erdekesnek tartjuk tehát föl-
említeni, hogy híres utazó hazánkfia Szabadkán
született. 1840. után a fumei tengerészeti aka-
demiában nyerte kiképeztetését, majd osztr. ha-
jónon különböző utazásokat tett; így jutott
Dél-Amerikába is, hol mint tengerészhadnagy,
az argentin köztársaság szolgálatába állott. Az
argentin hajóhad megsemmisítése után Braziliá-
ban élt egy évig, majd két esztendőig Afrika
nyugati partjait vizlortáza be, azonban az éghaj-
lat ártalmas befolyása leszorította őt e térről; így
vette aztán magát 1848. dec. 9. Afrika belsejébe,
legelőbb Vihébe, hol a király egyik leányát nőül
vette s számos rabszolgával vadászat- és utazga-
tással foglalkozott, miközben 1855-ig a legérde-
kesebb felfedezéseket tette. 1857-ben ipa, család-
jával elutazott, Magyar 60 rabszolgával Benguela
és Mossamedés között települt le, honnan ismét
nagyobb utazásokat tett. Utazásairól szóló mun-
kájának első kötetéhez már 1858-ban küldötte
meg a kéziratot, mely összes utazásait és észleleteit
tartalmazta. Ezen első kötet Hunfalvy J. közben-
járásával magyar és német nyelven 1859-ben je-
lent meg; s más két kötet azonban, fájdalom,
még mindez ideig nem látott napvilágot. Akadé-
miánk sokáig mitsem tudott Magyarról a körül-
belől már el is felede — a mi épen nem ritkaság.
Hunfalvy János 1861. dec. 25-ikéről keltezt
levelet kapott tőle utójjára, és sem Magyar atyja,
sem Hunfalvy leveleire n a érkeztek többé vá-
laszok. Hunfalvy ekkor föleloveníté az akade-
mia emlékében, mely el is határozta, miszerint a
közös külügyminiszterium útján, a portugali és
angol kormányokat fel fogja szolítani: puhato-
ltsassák ki, Afrikában: életben van-e még Magyar,
és hol? ha pedig nincs, hol és mikor halt el? ez

utóbbi esetben nem maradt-e utána valami írott
hagyomány, mely is a magyar akadémiának át-
küldendő lenne? Erre az akadémia több hó múl-
va azon egyszerű jelentést vette a portugál kor-
mánytól, hogy Magyar már 1864-ben elhalt Cu-
juban (Bunguela). Ebben azonban a közelebbi
körülményekről s a netaláni hagyatékrol semmi
említés nem tétetett. Az akadémia erre tüstént el-
határozta, még egy ízben felszólítani a portugál
kormányt: tenne további nyomozásokat, s főleg
mentené meg s juttatná át az akadémiának a ne-
taláni hagyatékot. Magyar fia, kit apja Mossame-
desben jaratott iskolába, hihetőleg még szintén
életben van, s ez talán tud valamit atyja ironá-
nyairól. E tudakozódásra az akadémia azonban
még ez ideig nem nyert feleletet. Magyar halála
épen nem lehetett váratlan, minthogy már 1853-
ban írta, hogy ereje megtört s úgy néz ki, mint
egy aggyastyán. Tizennyolc év alatt a legorósb
ember is elsatnyult volna az afrikai forró égaj-
alatt.

* (*Az arany bulla eredeti szövege*.) Mircse János,
ki a kormány megbizásából az olasz könyv- és
levéltárak magyar történelemre vonatkozó ok-
mányait buvárolja, Velencében a velencei Codex-
ben rátalált a II. Endre aranybullájának eredeti
szövegére, miöl kitűnik, hogy annak sok része
ferditve vagy kihagyva jutott el hozzánk és Ver-
bőczy, Raynold, Endlicher, Pray nem híven közöl-
ték, sem törvénykönyveink nem vették át egész ter-
jedelmében. Különösen Verbőczy — uja Mircse —
csupán két osztálynak szerepelteté jogait az oddig-
elé ismert aranybulla nyomán, holott pedig a velen-
cei Codexben előforduló szabadságlevelek sem a
nemességét, sem a papságot a nép, a nemzet föl-
é nem emelik. Erdekes hogy míg történelmünk sze-
rint: II. András 1222-ben adja ki a híres arany-
bullát egy más, az egyház számára tett szabadság-
levelével együtt, addig a velencei Codex, dacára
annak, hogy II. András törvényhozási viszonyait
és okmányait ismeri, ezen 1222-beli aranybullá-
ról mit sem tud, csakis az említett egyház szá-

Ötödik évi folyam.

7. szám.

Pest, 1869. Február 17-én.

A szökés.

(Jelenet a mexikói háborúból.)

„A leány ajkára tette ujját s eltűnt.”

Hadnagy voltam a texasi őrhadnál s három társammal: Don Enrique, John Young és Hal | Arthurral elfogattam, midőn Vera-Cruzból egy csapat őrhadat vezettünk Jalapa felé.

Már utban voltunk, hogy ezredünkhöz csatlakozzunk, midőn a vera-cruzi kórodában letartóztatánk. A csapat, mint rendesen, nem volt kellőleg fedezve s így mi, kik az előőrsi csapatot képeztük, ellenséges lovas, és gyalogok túlnyomóbb erejének következtében, heves küzdelem után, melyben három társunk el is esett — mi négyen s ugyanannyian a fedezettől — foglyokká lettünk, s a főváros lándzsás lovasainak őrizete alá jutottunk.

Az éj mindnyájunkat nehéz bilincsekben talált Castel Perote bástyája alatt, egy pincében. Mihamar észrevettük, hogy a négy gyalog, kik a fedezethez tartoztak, kényelmes szálláson vannak, s bilincsekbe sincsenek verve; mi, kikkel, mivel elmentállottunk, nem is bántak úgy, mint hadi foglyokkal szokás, hanem mint gonosztevőkkel s azon elvételtségnek nézhettünk elébe, hogy három nap mulva kivonszoltak s egyszerűen agyonlőnek. — Ez a mexikóiak kedvenc eljárása, a mint tudják önök, ha elég szerencsétlenek vagyunk gyilkos kezükbe esni. A mi az agyonlővést illeti, komolyan nem is aggódtunk, mert hát így a legjobb uton tértünk volna le világi pályánkról, hanem erősen bilincsekbe verve, s bekötött szemekkel kivonszoltatni, s mint e kutyák, összevissza lövetni: ez soknak látszott a mi gyöngye elméneknek, azért elhatároztuk, hogy megszökünk, hacsak lehetséges, mielőtt a kitzűött nap a gyilkosokra virradna. Hogy e tervet kivihessük, a fogházon kívül levő barátokra volt szükségünk, s a határidő oly rövid, hogy már-már kétkedvni kezdtünk, vajjon: kiszámított biztos terv szerint fogunk-e működni. Don Enrique, ki már negyvenháromban volt egy izben e helynek lakója, (azon foglyok egyike, kik Salado tizedeltetését kikerülték) azt indítványozá, hogy a falon keresztül lyukat ássunk egy ágyurésbe, a mint ő ezt tette tizenöt társával, s a megszökést ez által eszközölje. Ehhez eszközökre volt szükségünk, melyekhez idegen segedelem nélkül nem juthattunk, s egy kötélre, melyen a mélységbe bocsátkozhassunk. Gyapju ágytakaróinkat e célra nem akartuk használni, mert siker esetében nagy szükségét láttuk, hogy magunkat a hegyek csipős hidege ellen védhessük.

— Csak egy női lényt látnék, — mondá a Don, — akkor biztosan hinném, hogy dolgunkat rendbe állítjuk.

Midőn a mexikói nők e barátja, szívjóságukban bízva így szólana, az ajtó mellett állott; egyszerre egy előtte fekvő fa-tuskóra ugrott, s a kulcslyukon

kikandikált; azon egyetlen rés volt ez, melyen levegőt s egy pár napsugarat kaptunk.

— Hála istennek! — kiálta, — találtam egy védszellemet. Nézzetek, ott túl a téren az állatnyon, a kormányzó lakában — ez az öreg leánya. Szép arcát már ezelőtt láttam, az sennorita Pablina. Én ismerem a leányt, akkor is segítségünkre volt, midőn negyvenháromban itt voltam. Ne féljetek semmit, ő segíteni fog rajtunk minden bizonynyal, mielőtt észreveszi, hogy én is itt vagyok; jelt adok, — s a Don, kinek a spanyol szokások és jellemről oly kimerítő ismerete volt, mint akár egy benszülöttnek, s ezenfelül ezredünkben ismeretes volt, mint legjobb dalos, elkezdett egy melabús spanyol dalt.

Midőn a kedves férflhang a téren áthatva, a fiatal leánya füleibe érkezett, meghökkent, mert e hangot erkélye szögletéből már egyszer kileste, figyelmesen dőlt azért az ablakra s hallgatott, míg az utolsó hang is elhalt, s ekkor eltűnt.

Alig egy óra mulva tömlőcink ajtajánál egy markotányosné jelent meg, kis, hófehér asztalkendővel takart kosárkát hozva, s az őrt kérve, hogy bocsátaná be, mivel a szegény foglyoknak egy kis élelmi szereket akarna adni. Ez őt ez szívesen tevő, s kinyitá számára a nehéz ajtót. A nő „bunee dias“ köszöntéssel lépett be, a kosárkát szobánk egyik szögletébe tette le, újját jót jellemző kifejezéssel ajkára tette s eltűnt. Mihelyt az ajtó becsapódott utána, azonnal a kosár tartalmának megvizsgálására siettünk. Először is egy pástétomot találtunk a kormányzó konyhájáról, még egészen meleg, alatta pedig a kosár alján egy reszelőt és egy papírszeletet, melyen gyöngéd kézírásban e két rövid, a Donra nézve azonban igen sokat jelentő szó állott: Que queries — (mit kíván?)

— Barátim! épen úgy van, a mint előre gondoltam, a szép Pablina megismerte öreg dalosát, s most már munkához foghatunk. A szükséges eszközök és a kötél okvetlenül követni fogják e küldeményt.

Dalos barátunk papírt s írónt kívánt s ezt írta rá: „escoplos y una cuerda“ (véső és kötél,) és miután a kosár fenekére erősíté, az asztalkendőt ráteríté épen úgy, mint az előtt volt, midőn a markotányos leány feltűnő sietséggel az ajtó előtt termett, s az őrnek azt mondá, hogy a kosarat elfeledte. A Don „muchos gracias“ (nagy köszönet) szavak kíséretében adta át neki a kosarat, s ismét hozzánk csatlakozott, hogy megszabadulásunk tervéről tanakodjunk, hogy kikerüljünk a halált, mely két nap mulva fejünkre volt nehezülendő.

A leány még az nap este másodszer is meglátogattott, s a kívánt eszközöket hozta meg. — A kőtel összegombolyítva egy nagy szőnyegbe volt helyezve. A vésővel azonnal megkezdtük munkálatunkat.

Hogy az elbeszélést megrövidítem, el kell mondanom, hogy a lőréshez mihamar sikerült hozzájutnunk, mivel a nagyvenharmadiki foglyok által kivágott ür igen lágy anyaggal volt betömve s egyedül ezen kellett áthatolnunk. — Menedékünket azon földel alatt készítők, mely alatt aludtunk. A jó Pablina munkánk folyamata alatt a markatányos leány kiserétében többször meglátogattott bennünket, azon ürügy alatt, hogy jobb ételeket hoz számunkra, mint a fogházi rendszabályok megengedik. Ez alkalommal, ha lehetett, mindig kérdezősködött munkánk haladása után. Pablina félt, hogy a már kiszabott idő előtt készek nem leszünk munkánkkal, mi azonban biztosítók őt, hogy a lőrést a lehető legnagyobb könnyűséggel érjük el. Második nap minden készen volt, s csak a szürkületet vártuk, mely bennünket szökésünkben sötét szárnyai alá vala rejtendő. — Más nap délután három órákor kellett volna a vársáncba vezetnünk s ott vadállatokként összelövetnünk, hanem a sárga-bőrűek e rég óhajtott kéjzertet utáni várakozásukban most az egyszer csalatkoztak.

A szökésre kitűzött idő előtt utolszor látogatott meg bennünket a jó leányka fogságunkban. Arthur kezébe egy papírkát csúsztatott, minden szentet segítségünkre hívott és azután ismét elhagyott. — Egy becsompészett gyertya világánál megvizsgáltuk a papírt, s azt találtuk, hogy az a fogháznak egyszerű, de igen értelmes rajza, összekötve a tájék térképével. A Castel de Perote lábánál egy különös pont vastag tollvonással ugy alá volt húzva, hogy figyelmünket ki nem kerülheté. E térkép mellé következő irat volt mellékelve: Vitéz texasiak! Ha elég szerencsések lesztek a fogházból az örökön át kijutni, a miért én meg nem szünöm imádkozni, ne ilyekezzetek nagyon messze menni, mert a tartomány mindenütt tömve van őresapatokkal, melyeknek parancsuk van, elfogni mindenkit kivétel nélkül, kik nem különös engedmény és szabadalommal járnak, hanem rejtőztek az éjen át az „Antro del Diablo“-ba (az ördög barlangja) a hegy tövénél, a mit megjegyeztem nektek. Én a nevezett ponton éjjel tizenkét órákor találkozni fogok veletek, egy biztos vezetőt hozva magammal, ki titeket a jó utra vezetend, hogy elmehesetek barátaiktokhoz Jalapába. Bizzatok erősen bennem. Hiszem, hogy barátotok, Sennor Enrique már egyszer engem a foglyok ba-

rátjának ismert. Jelszóm, a vezető három feles füttye leend. A viszontlátásig! Adios!

Minden helyén volt. Az ég a kormányzó leányában egy angyalát küldé számunkra. Midőn az őrt tizenkét órákor felváltották, szökés-készen állottunk. A következő óra foghazunkon kívül talált; a sáncan át a külső falon leosontunk az utra, mely a merész Pablina által megjelzett rejtekhez vezetett. Alig értünk le azonban a vár lábánál elterülő síkra, midőn a bástyára állított új őr, lenézve a falakról, megpillantotta a levegőben kigyózdó s a falhoz vergődő kötelet. E szokatlan valami felbresszette kíváncsiságát s a kapitányt hívta elő, hogy neki is megmutassa. A vár-őrség rögtön összedoboltatott, a kürt harsogott, a felvonó hidat lebecsáták s a félálmos katonák siettek a síkon minden irányba. Mi azonban egy fél mértföldnyire voltunk távol s miután nagy vigyázattal a valódi uton maradtunk, a kitűzött rejthelyet is elértek. Itt a sziklatömegeken lehetetlen volt tovább menni, azért be kellett várnunk a reggelt, hogy a barlangba vezető utat megtaláljuk. A lovasok ügetését és a különböző csapatok jelszavát igen jól hallottuk, ha egymáshoz értek, vagy az örállomásokon vonultak keresztül. A következő napot Pablina tanácsára a sziklák között töltöttük s olykor-olykor felmentünk azokra, hogy széttekintsük az alattunk elterülő síkságon. Igen jól kivehattuk, hogy a tér mindenütt csapatokkal van ellepve, melyek a szökevényeket hajhászszák; rejthelyünk kijáratát egész sorog katona őrzé. — Utólagosan hallottuk, hogy sejtítették, miszerint menedéket a vár szikláinak között kerestünk, azért a hegy környékén erős őrizetet állítottak fel. Időközönként igen tisztán hallottuk az őr kiáltásait, a mint a vonalon átment.

Végre éj borított mindent s árnyával borzasztó vihart hozott. — Jötevőnénktől élelmi szerekkel gazdagon el voltunk látva, s kényelmesen költöttük el estebédünket a fedelet képező sziklafal alatt. Éjfélhez még két óra hiányzott. A vihar, bár iszonyúan dühöngött, mint a hegyek között mindenkor, nem sokáig tartott, s mihamar lecsillapult, úgy hogy egy óra múlva a hold ragyogó fényben uszott a kék égboltozaton, mintha közte s a föld között soha egyetlen felhőske sem létezett volna. Minden tombolás nyugalomra szállt, s csak a víz gyöngö csörgedezését a sziklák között s az éber katonák szavát lehetett hallani. Tréfálótunk s nevtünk a gyilkosok csalatkozásán, midőn a fütty, a jó Pablina által megígért jelszó, hangzott füleinkbe, s figyelmeztetett, hogy adott szaváról el nem feledkezett. Don Enrique ked-

venc dalának egy szakával válaszolt s pár pillanatot mulva együtt voltunk a jó leánynyal s egy szálás rancheróval, ki köpenye alatt jókora csomagot hozott.

— Sennores — mondá a hölgy — önöknek egy pillanatot sem szabad elveszteniök. Készüljenek; mert midőn az örökön keresztül osontunk, parancsot hallottam osztogatni, hogy az „An-tro del Diab-lo“-t fáklyákkal kutassák ki, s ha elindultak, a mi valószínű, rögtön itt lesznek. — Juan Gutierrez átvezeti önöket az örökön és úgy tovább egész Jalapáig. Oly férfi ő, kiből önök bízhatnak. Segitse önöket az ég — adios! — s mielőtt e nemes nagy-lelkűséget neki köszönetünket kifejezhetjük volna, eltűnt.

— Uraim — mondá a vezető — először is fel kell öltöznök, s e helyet késedelem nélkül elhagyniok.

Csomagját kigöngyölité s 4 teljes ranchero öltözetek adott át nekünk. Texasi vadászokból egy pillanatot mulva tökéletes rendőr-kémekké alakultunk. Így kivettük vezetőnket a barlang kijárásának egyedüli útján. Ez ut egyenesen az örök-

hoz vezetett, kik az örtűz körül tanyáztak s égő fáklyáikkal épen a maleditos Tejanos-ok (gonosz texasiak) ellen akartak menni, hogy a barlangban kikutassák. A ranchero-vezér hátrafordult s tudunkra adá, hogy szönelkül kövessük, míg egy

bizonyos jelre egy árnyas szikla alatt meg nem állapodunk, s új utasítást nem kapunk. Rendeléseinek engedelmességgel, követtük őt akkor is, midőn egész bátorsággal a katonák csoportjához lépett. Sajátságos viselete gyanus volt s én kezdém hinni, hogy mi megcsalva, az ellenség kezébe fogunk szolgáltatni. Midőn megállapodunk parancsolá, és hogy a katonák figyelmét felénk fordítsa, köhögött; közel voltam hozzá, hogy egyik kezemet kövekkel fegyverezem föl, melyeket majd közibök dobhassak, el lévén határozva, életemet, ha csak a kugya nem meg kell lenni, vér és élet

Velocipéde-verseny Bordeaux-ban.

(Szövege a 10^a oldalon.)

arán adni el. E pillanatban tevé Don Enrique kezét vállamra s mondá:

— Csöndesen, ifju! még egy kissé tovább is kell benne bízunk. Ha ő áruló, lesz még időnk

vele elbánni. Légy még egy pillanatig nyugodtan.

A vezér csöndesen ment tovább s ismét hangosabban köhögött, a mi az őt figyelmét valóban felköltötte s a sziklák viszhangozák kérdő szavát:

— Quien vive? — (ki az!)

Mely szavaknál az őt felvonta fegyvere sárkányát s azon irányba tartá, honnan a hangot jönni hallotta.

A mexikói felelt:

— Soy amigo! (jó barát.) Én Juan Gutierrez vagyok.

— Ho! Juan mehet! — kiáltának a katonák s fegyvereiket visszahelyezték vállukra.

— Mit tud a szökevényekről?

— Semmit! —

volt a tranchero felelete; — annyira bizonyos, hogy a hegyszakadékokban menhelyet nem kerestek. A helyiséget négy társammal igen jól átkutatam. Egész délután hajhásztuk őket, midőn pedig a vihar ránk csapott, a barlangba huzódtunk s mostanáig ott aludtunk.

— Hol vannak önnek társai, Juan? — kérdé a százados, a tűztől hozzá lépve.

— Amott nem messze. Azt hiszem, hogy a rest legények nem igen vannak ébren. — Ho! társak! — s midőn jelt adott, a társaság felé közeledtünk, meg levén most már győződve, hogy vezetünk a katonákat rá akarja szedni.

Előttük sétálgatva, tréfák által is igyekezett őket megcsalni.

— Az már bizonyos, édes barátim, hogy a szökevények nincsenek többé e vidéken; hanem kívánok jó éjt, mi éhesek vagyunk s szállásunkra akarunk térni; — vamos campanneros (jertek társak), ha nem sietünk, a nap is feljön, mielőtt a várost elérnök. A kapitánynak pedig mondjátok

meg, hogy Juan Gutierrez az „antro del Diablot“ megvizsgálta, s hogy a szökevények nincsenek ott, — adios!

Ezeket mondva vezetünk, egész biztonsággal haladtunk át az örökön.

Alig voltunk azonban pár lépésnyire, midőn az öresapat hadnagya visszahivatott.

Nem tehattünk jobbat, visszamentünk.

— Igen jól tudjuk, Juan, hogy őnt főhadnagya kiküldte az elsőköttek üldözésére, — mondá a százados, — hanem nekünk parancsunk van, minden embernél utlevelet keresni, és így ön meg fog bocsátani, ha én ezt embereitől kérni fogom.

— Minden bizonynyal, itt van, — és egy iratót adott át neki.

A százados egy fáklyához állott s olvasott: Juan Gutierrez s négy társának parancs adatik a mult éjjel a várból megszökött foglyokat keresni, mindennütt, a hol tanácsosnak látja. — Aláírva: Pedro La Vaca, kormányzó főhadnagy s Castell Perote várnagya.

— Minden rendén van, Juan! — mondá a százados, midőn az iratot visszazádá. — Hanem e férfiak, idegeneknek látszanak; — s olvéve egy katonától

Embrevő ausztráliai néger. (Szövege a 103. oldalon.)

a fáklyát, elébe állt s kérdőleg nézett szemébe. — Kik az ön társai Juan?

— Ah, sennor Cabo, — vizonzá az okos ranchero a magzavarodás legesekélyebb látszata nélkül, — ezek rokonaim Jalapából, kik a várost, mely most az amerikaiak kezében van, elhagyták. Derék legények ezek Cabo, s ha századában négy jeles ujonera volna szükség, bevohetné őket, — fejezé be derék vezetünk.

— Jól van, — mondá a százados, — majd holnap megnézem őket, addig is jó éjt, társak!

A harsai a tűzhöz tért vissza s mi követhettük

biztos vezetőnket a határszélelégig, hol őt megnyergelt öszvért láttunk ránk várakozni.

Hogy rövid legyek, a regg ezredünkben, Jalapa falu előtt talált.

Arthurnak igen nagy kedve lett volna vissza-

térni, hogy a szép Pablinának ily nemes cselekedetért köszönetet mondjon. Nagy kár, hogy nem sokáig maradt az őrségnél; mint a győzők egyikét, a várba hívták.

T.

Camoens.

Büszkén morajlik Tájó torkolatja,
Büszkén ragyog királyi Lissabon:
Forrongva — népét ifjuság ragadja,
Szent lelkesülés délceg-szabadon;
Maroknyi nép, de hő-kor lelke rajta,
S csodák varázsa a nagy századon.
S míg e csodákon csüggök, — megjelen sz —
S leborulok előtted Camoens!

Ott áll a költő harci gálya ormán,
Bajnokhadakkal száll szél szárnyira;
Ha harc viharzik, ha dübög az orkán,
Velök ví, fárad, békés lant fia;
A diadalkedv hangos árja forrván,
Te láttad őt, meghódolt Ázsia!
Te láttad őt — csaták babérral —
Világhódító kisded Portugall!

S csodán a nagy, a titáni korszak
Lelkében ihlet szent világa gyúl,
Magas önérzet lángeszmei fornak —
S nagyság, dicsőség dallá alakúl;
Zugásítól a hab s a harcvihamnak
Harsogva kobzán megzendül a húr.
A riadó lant minden zendülése
Egy örömittas nemzet szívverése.

Tündérkeletnek szüz szigetmagánya
A hős dalosnak ád szent rejteket;
Első tanúként pálmalombok árnya
Hallá magasztos, harsány éneket!
Mint tört meg Inez, — s bajnok lelkü Gáma
Mint szenvedett, vítt, bizott, remegett; —
Újabb, dicsőebb létre virrada
A Lusidák felséges hada!

Sok gálya hordja, gazdagon rakottan,
Dús Lissabonba Ázsia kincseit;
Lángész művével a költő is ott van:
Tündéri kincset ez a gálya vitt! — —
— De hajh! szegény hős! — nincs már nép honodban,
Kit önnagysága, multja még bevitt, —
Lautod' nem érti súlyedő hazád
S éhenhalás az, mit jutalmul ád!

Lőrinczi (Lehr) Zsigmond.

A velocipéd-ek.

A divatnak is sok találmányt köszönhetünk. A velocipéde ezek közé tartozik. Célyszerűtlen változata az eddig ismert járműveknek, de a ki ráül, feltűnővé teheti magát. Ez a legfőbb előnye, s ennek köszönheti, hogy Párisban azonnal föl-kapták, s a demi-monde hölgyei igen pompás találmánynak találták arra nézve, hogy magukra vonják általa a figyelmet.

Kis könnyű járművek ezek; elől is, hátul is egy keréssel, s a két kerék közt egy kis nyereg-gel. Az első keréknek két oldalt forgattyúja van egy-egy kengyel-vassal; ezen nyugszik a láb, s ez által lehet forgatni a keréket, míg a két kéz egy vízszintes kis rudat ragad meg, s annak segítségével irányozhatja a könnyű járművet. Ha ügyes a rajta ülő és síma a talaj, sebesen haladhat rajta, s egy negyedórai iramlás után jobban

kifárad, mintha egy félóraig meredek hegyet mászott volna.

De a divat szeszélyének megtetszett e bizarr találmány, s oly gyorsan terjedt Franciaországban, hogy néhány város hatósága máris megtiltá, mikép a népes utcákon velocipédekkel lehessen járni. Veszélyes is mind a járókelőkre, mind a rajta ülőre; mert csöndesen és gyorsan fut, s a rajta ülő nem uralkodhatván teljesen futása fölött, könnyen más irányba szaladhat, leütheti a járókelőket, a rajtaülő pedig lezuhanhat.

Hír szerint, a khinaiakat illeti e találmány dicsősége, kiknél a gyalogposták és küldöncök már régen használják e futonyokat, s egyik helység-ből a másikba közlekednek rajta. Használják a rendőrök és tüzoltók is.

A franciák azonban hazai találmánynak tart-

ják, napról napra jobban használják, a gyárak többeket gyártnak, s már elterjedt a continens egy nagy részén. Pesten több kirakatban lehet látni, s feltűnt egy-kettő az utcákon is. Megbámulták a ki rajta ült, s a kinek ugyancsak komény munkája volt, a döcögős kövezeten hajtani futonyát,

Bordeaux-ban nov. 1-sőjén nagy velocipéde-

versenyt rendeztek, mely oly nagy érdeket gerjesztett, hogy mintegy 10,000 ember jelent meg. A versenyzők közt sok nő is volt, kik kacéran mutogatták kis lábukat a kis kengyelvasról.

Képünk e versenyből mutat egy jelenetet, s megismerteti az új jármű alakját és használati módját.

Az emberevőről.

(Bernard atya két évi tartózkodása az ausztráliai benszülöttek közt.)

Az ausztráliai szárazföld benszülöttei — mint tudva van — az emberevők, anthropophagok, közé tartoztak és a legujabb időkig minden fáradság eredménytelen maradt, valamely törzsnak megtérítésére a polgárisodás vagy kereszténység szempontjából.

El kell azonban ismerni, hogy az egyes kormányok, egyesülve a térítőtársulatokkal, mindent elkövettek ezen vademberekbe legalább a teremtés ura tiszteletének beszívárogtatására, hogy vadállatok módjára ne falják föl még saját fajukat is. De minden gyöngédség s keresztényi szeretet háttástan vala, csak a kényszerűség által parancsolt barbár szigor akadályozta később azon vérlázító kegyetlenségeket, melyeket a fehér lakosságnak tölük szenvedniök kellett.

A legerősebb hit táplált — mondja Bernard atya — hogy legalább egy törzsnak kereszténységre és polgári műveltségre térítése sikerül, midőn buzgó ügyszeretettel és a mindenhatóba vetett erős bizalommal hozzá fogtam a munkához.

Adelaideba — Délaustrália fővárosa — érkeztemkor azonnal mindent beszereztem, hogy a Burra-Burra rézbányák közelében megtelepedhessem.

Nekem és két szolgáltnak egy-egy sátor volt lakásul szolgálendő; elviselt katonaruhákat és pokrocókat — mikhez könnyű szerrel jutottam egy adelaidei árverés alkalmával — szándékoztam ajándékképen kiosztani azok között, kik majd a művelődés iránt fogékonyságot mutatnak. A bevásárolt színtásvetési és kerti eszközök átengedésével a benszülötteket birtok berendezésre akartam bírni.

Honfítársaim eszközlésére — kikkel a fővárosban ismerkedtem meg — egy benszülöttet fogadtam szolgálatomba, ki valamennyire az angol nyelvet is beszélte. A Burra és Adelaide közt nomádizáló törzshöz tartozott s már néhány hónap óta

bizonyos vendéglősnél szolgált. Ennek kellett a tolmács szerepét vinni törzsrokonainál; másik skót szolgálmat pedig egyszersmind tanítóul akartam használni.

Ausztráliában a legkellemetlenebb utazási idő a nyári és őszi hónapokra esik; azokban a nagy hőség miatt csak reggel és este lehet utazni, ezekben pedig az eső okoz különböző akadályt az utasnak, miután a különben alig látható kivölgyleseket és horpadásokat koronként rohanó áradatokká változtatja.

Reggel napkölte előtt kelttem utra. Az első járművön, melyen magam számára kényelmes tanyát készítettem, a skót volt a kocsis, a másikon — melyre a letelpedésre szükséges tárgyakat raktam — a benszülött.

Fekete szögám útközben több kellemes meglepetést csinált; így minden déli és esti pihenés-kor tudott forrást találni, a mely ételünk mellé s szomjunk csillapítására friss vizet szolgáltatott. A dél napsugarai és az éj harmata ellen védelmül a kocsikat lehető legszorosabban egymás mellé helyeztük és rajtuk sátrainkat kifeszítve tanyáztunk; tanyahelyünket hanttal kerítettük be, hogy a vadaktól és mezőégestől védve legyünk és ezután hozzáláttunk a főzéshez.

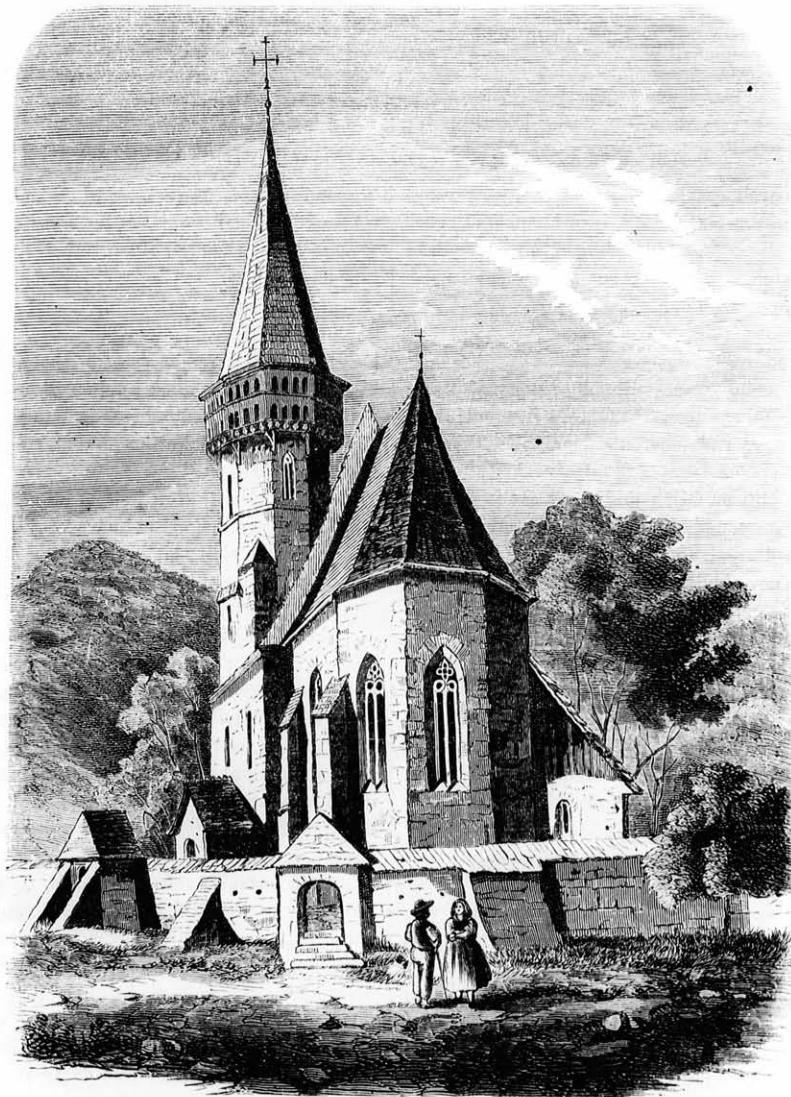
E csöndes magányban elég alkalom nyílt: vizsgálni és összehasonlítani Ausztrália természetét azon országokéval, melyeket Európa és Amerikában ismerni tanultam. Az ausztráliai természet szerintem egyhanguság jellemzi s az európai csak azután méltányolhatja igazán hazája szépségeit, ha az ausztráliai nap égető sugarai alatt szomjtól kinezva, a megsemmisülés pontján állott. Kihalt és pusztá volt körülünk minden a déli pihenés-kor; a meddig a szem eltekinthetett, fonyadtnak és lakatlannak látszott az egész táj, a kiállhatatlan, de nem egészségtelen hőség miatt.

Midőn délfelé nyughelyet kerestünk, ugyanezt tették az állatok is. A kónguru néha fáradtan

ugrálva haladt el mellettünk, hátán vagy zacskójában fiaival, hogy valami hűves helyre tegyen szert, a mi pedig itt oly ritka; mert a többnyire mézgaerdők nem nyújtanak árnyat. Az oposzumok lassan másznak egyik fáról a má-

tékerözve s életteleneknek lehetne őket tartani, ha néha gyűrűs mozgásaikat nem ismételnék.

A madarak fáradtan repültek el felettünk, vidám eszegezés nem hangzott az ágakról. A vidék néma csendjét csak néha szakította meg a bagoly

A gecefalvi ev. templom Gömörhen. (Myskovszky V. rajza - Szövege a 107. oldalon.)

sikra, míg végre egy odvas törzset fedeznek föl, hol a nyomasztó hőség alatt meghúzhatják magukat; a lajhár is fölkeresi a maga oduját, ha azt más állat már el nem foglalta; 3—4 láb hosszú gyíkok függenek farkaikkal az agánfa ágaira fel-

barátságatlan visitása, midőn árnyas helyet keresett magának. E madár visitásával gyakran a levegőn keresztül röppülő sasnak kéme, a mely támadását tyúkok, madarak és gyenge bányókra csak nappal intézi. Ha a bagoly hangját hallja,

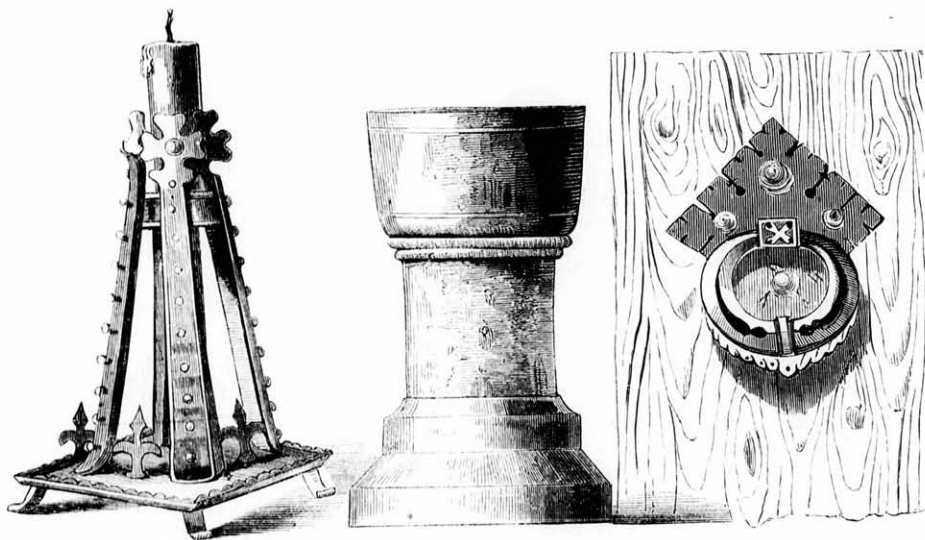
szerencsétlenséget jelezve kering a madarak felett, majd lecsap, szép csöndesen megfogja zsákmányát s fészkébe repül vissza kicsinyeihez.

A légkör mindig fojtóbb lesz, úgy annyira, hogy déltájban még a szorgalmas vadméhek sem láthatók; de mihelyt az est közel, harmat száll erdők és mezőkre, az egész természet újra éled, a kertek és patakok partjainak virágai fejöket felemelve, kitárják száraz kelyheiket: azonnal itt van a munkás méh is, hogy a virággpor mézével megtöltse szivonyát.

Ausztráliának ezen úgy a növény-, mint állatországára nézve celtelen időszaka a nyári hónapokban 10 órától 4-ig tart; ekkor kezdődik

lést üző angol gyarmatosok alapíták, hozzájuk csatlakoztak kereskedők, kézművesek s csakhamar gőzmalom is épült; majd egy vendégfogadó berendezésére is akadt vállalkozó, s midőn minden kollék együtt volt arra nézve, hogy a telep városnak neveztesse, az akkori kormányzó Gawlertől Gawlertown nevet kapott.

Estefelé tovább folytattuk utunkat s két óra múlva a gawlertowni honfaink által ajánlt Jungféle vendégfogadóhoz értünk s másnap Tamnida német gyarmatba, s itt töltöttük a karácsony-ünnepet. Az új évben tovább mentünk a Burra-Burra rézbányák felé német gyarmatos utitársainkkal, kik készítményeiket oda eladás végett

A geocelvi régiségek. (Szövege a 107. oldalon.)

rendesen a harmat s minden friss életet nyer. A madarak közül a kakuk szólal meg először, s mihelyt a többiek ennek jelzését meghallották, egyik lábbal, a másik szárnyával utra-készen állott az erdők felé vagy a mezőségre; mellé hangol csakhamar az egész madársereg, — de most a bagoly hallgat és éjjeli csöndet keres. A kenguru, az opossum, a gyík s végre a lajhár, mind elhagyják rejtekeiket s ujult erővel mászva, ugrálva egyik fűről a másikra, egyik fűszálról a másikra vándorolnak.

II.

Sok akadály után negyodnapra reggel 9 órakor Gawlertown városkába értünk. Ezt földmive-

szállíták s harmad nap rendeltetésünk helyén valánk.

Legelső teendőm volt letelepedésre alkalmas helyet keresni, s hogy ilyet egy vizgazdag forrás közelében találtam, benszületett szolgál helyismereténem köszönhettem; másnap reggel egész podgyászuunkat ide szállítottuk. A bányafelügyelő 4 bányászt — 2 skótot és 2 németet — bocsátott rendelkezésem alá egy napra, hogy a sátorkészítésben segítségül legyenek; hasonló készséggel adott mellém a rendőrfőnök 2 törvénytisztját. Minden óhajítás szerint ment; estefelé a sátrakat be is rendeztük s egy darab árokkal körülvett földet tüzhelynek szereltünk föl. Vidáman pattogot

a tűz theavizünk alatt és csakhamar elég bő vacsora mellé ülhetünk. Könnyebb közlekedési szempontból egy lovat s gazdasági tekintetből pedig egy tehenet és kecskét vettem, hogy friss tej- és vajban ne szenvedjünk hiányt. Még most is örömmel emlékezem vissza, mily gyorsan készíté el a skót szolgálom egyszerű, de izléses ételeinket.

Már egész hetet töltöttem el szellemi tétlenségben, de azért nem munkátlanul; mert mihelyt magunkat rendbehoztuk egy darab földet fogván föl, azt virág- és fűszélekmaggal vetettük be. Benschülöttek azonban még nem mutatkoztak. Nehányszor e tárgyra nézve embereimmel is beszéltem s a benschülött alkalmissal engedelmet kért, hogy egy törzset fölkereshessen és hozzám vezethesse. Másnap élelemmel fölszerelve azon utasítással bocsátám el: ha három nap nem akad rájuk, térjen vissza.

A benschülöttek nomád-élete mellett lehetetlen volt — mint más vad népeknél történni szokott — valamely törzset felkeresni s annak közelében telepedni le; ezért folyamodtam az említett módhoz. Szolgám már másnap visszatért egy főnök kíséretében. Csakhamar megegyeztem vele, hogy mindjárt másnap jöjjön ide törzsével s mellettem üssön tanyát, s valóban el is jött 65-öd magával.

Első munkájok volt néhány mézgafát meggyújtani; miután kidőltek, galyakat szedtek a tűz táplálására s úgy telepedtek le, hogy a füst nekik ne árthasson. Másnap embereim gunyhókat segítettek építeni s azon voltam, hogy a főnöké különösen fel legyen disztve, fölébe egy rúdra még az angol lóbogót is feltűztem, mit a szél idestova lengett.

Az ausztráliai szárazföld négeri a Papuas-törzshöz tartoznak; nők és férfiak középterműek, arcuk általában véve rút; hajuk nem egészen bodor, hanem simán esüing le a föről s alant kondorül egy kissé; bőrük színe is nem az úgynevezett ébenfekete, hanem sötétszürke.

Nyáron minden öltözet nélkül járnak, a téli és őszi hónapokban — június, július, augusztus és szeptember — többnyire opossam bőrt hordanak, melyek vékony bőrhártyával vannak összefűzve, a főnökük pedig rendszeren két összefűzött kengurubőrt. A közelebb eső törzsek évenként egyszer, ha a fővárosba jönnek, feleségeik és gyermekeik számára gyapot-pokrócokat kapnak ajándékba, a férfiak pedig elviselt katonaruhákat, hozzá még megis vendégszolgálatnak s ezután újra visszatérnek vándoréletmódjukhoz. Állandó tartózkodási helye egy törzsnek sincs, mert azt minden újhaldalal változtatják.

Nyelvöket — mondja utazóink — a legnagyobb szorgalommal akartam tanulmányozni s ez sikerült volna is, ha valamely törzs hosszabb ideig tanyáz körültem; többszörösen azon tapasztalatra jutottam, hogy mindegyik törzs más-más szavakat használ ugyan tárgy jelölésére.

Eledelük gyökerek, rovarok, mézga és akác-fáról szedett gyanta; kedves falat előttük a kenguru; s a lajhár-fogás valamely törzsnél mindig örömmel, ennek zsirját elteszik s vele ünnepeik alkalmával egész testüket be szokták kenni. Ha haldús folyóra találnak, ezeket sem vetik meg; említett állatokat, sőt a halakat is rendszeren kézzel fogják, csak akkor használnak e célra erős botot, ha az állatok félnkség miatt be nem várják őket. A kigyókat, gyilkókat hasonlóképp megeszik s ezeket is botjaikkal ölik meg.

Az emlős állatok és madarak húsát néha forró hamuban pörkölik meg, többnyire azonban csak nyersen kóltik el. A férfiak mindig először étkeznek s mit ezek meghagynak, azt kapják a nők és gyermekek.

Fehér emberekkel találkozáskor eleinte bizalmasok, örömmel megteszik, a mit nekik mondanak; de azon irók állításával, kik becsületességüket vitatják, észleleteim — mondja Bernhard atya — ellenkezőt bizonyítanak s egészen összhangzanak a többi gyarmatosok tapasztalataival; ugyanis hol csak alkalmuk van: lopnak, az eltévedt vagy telepeiktől messze távozott fehéreket — feles számukkal legyőzvé — kivégezték és felfalták. Maga egy főnök úgy nyilatkozott egy ízben előttem, hogy a fehérek húsa többnyire keserű, a minék szerinte a dohányrágás az oka, — mert köztudomás szerint az angol eredetű gyarmatosok sok dohányt pipáznak és rágnak.

A gyarmatosok védelmére, a benschülöttek támadásai ellen, miután a gyilkolás nagyon elharpózott, a kormányzóknak a legszigorubb rendszabályhoz kellett folyamodnia. Eleinte sikerült a rendőrségnek a gyilkosokat felfedezni, később azonban mindent eltagadtak és a corpus delicti: a meggyilkoltak ruháit, eltávolították, s a bíróság olvégre is kénytelen volt a gyanúval terheltet szabadon bocsátani. Majd 4 gyarmatos családapát tünt el, kik békés jellemükkel az egész környék szeretetét kiérdemelték; már ekkor valóságos irtó háborút indítottak a feketék ellen, míg a gyilkossági jeleket egy törzsnél megis találták; a rendőrség azon utasítást kapta, hogy az egész törzset be kell hozni, ha a tetteseket nem akarják kiszolgáltatni. Miután a bíróság hosszas vizsgálat után semmi eredményt sem tudott felmutatni, a

kormányzó megparancsolta, hogy a rendőrök annyi főnököt fogjanak be, a mennyit csak kézre keríthetnek s ezeket azonnal Adelaidebe szállítsák.

A vizsgálat még ottlétemkor is folyt, de eredménytelenül; utoljára büntetésül az egész törzs kivégzotetett a gyermekek kivételével s a bakó szerepét maguknak a főnököknek kellett végezni.

És e barbar eljárás hatott, mert azóta a gyarmatosok hirtelen eltűnése a ritkaságok közé tartozik és a benszülöttek serkentésére, hogy a vadonokban eltévedt fehéreket utbaigazítsák, a kormányzó pokróc- és ruhadarabokat tűzött ki jutalmul.

(Vége követk.)

Sz. G.

A gecelfalvi evang. templom Gümörben.

Gecelfalva, Csetnektől északra kis órányi távolságra, erdőkoszorúta regényes völgyben fekszik, s jelenleg mintegy 300 tót-ajkú ágostai vallású és legtöbbször földműveléssel és fuvarozással foglalkozó lakossal bíró kis falucska. Régenten ide telepített németek lakhattak, mint német elnevezése: „Götzelsdorf“ bizonyítani látszik, sőt „Op-pidum Gecelfalva“ felírású régi pecsétje szerint azelőtt népes mezőváros lehetett.

Nevezetes itt a régi, még kezdetleges gót izlésben, a XIV-dik század vége felé ide telepített szászok által épült templom, mely valamint a szomszédos csetneki, eredetileg a katolikusoké volt, de a reformáció idején az egész vidék lakossága ágostai vallásra térvén át, a templomot azért mai napig evangélikusok használják.

Ezen templom kicsiny ugyan, de tekintve egyes gót diszitményeit és nyolcoldalú eredeti gót tornyát, valamint a templom belső falán a mézsréteg alatt még mostanáig lappangó terjedelmes freskó festményeit, mindenesetre műtörténeti és régészeti nevezetességgel bír.

A szentély — hol egy újabkori, műbecs nélküli oltár áll — keletfelé rendes hatszögű három oldala által záratik be, — három, még eredeti gót ablakon nyeri világosságát s igen szép csücsíves boltozattal bír, mely boltozat lapjain és oldalfalain a mézsréteg alatt levő fresko festmények egyes alakjainak gyöngye körvonalait jól észrevehetni; de nem csak a falak, hanem az oszlopok törzsei, a boltgerincek és egyes tagozatok is szinpompában diszlettek; — ezen stilszerű befestésnek nyomait a helyenkint lehámlott mézsrétegtől ment helyeken még jól láthatni, s valóban kívánatos lenne a mézsréteget azokról levenni.

A főhajó hosszúkás négyszöget képez, melynek újabkori boltozatján következő felírások olvashatók:

VOTO ET ZELO SPECTABILIS MARTINI TORNALLYAY AEDIS HAE RENOVATE SVNT. (Ezen épületek tekintetes Tornallyay Márton úr fogadalmá és buzgalmánál fogva javítottak ki); továbbá: TRIVNI DEO IMPERANTE FRANCISCO CAESARE AVGVSTO. (A háromegy istennek, felséges Ferenc császár uralkodása alatt.)

Mind a két chronosticon az 1819-dik évszámot jelzi, a mikor e templom gyökeres ujjitásnak vetetett alá.

Ezen templom külseje gót ablakaival és nyolcszögletű, tornácos, hegyes csücsba végződő tornyával — kivált a délkeleti oldalról tekintve, mint azt a rajz elénk tünteti, — kellemes és festői benyomást okoz a nézőre, és azon kevés templomok közé tartozik, melyeknek külseje még eredeti alakjában tartatott fenn.

Megemlítendőnek vélem még e templomban levő egydnéhány régiséget, melyeket a szives olvasó a második rajzon szemlélhet, és pedig középen van a keresztelő medence, mely egyszerű gót izlésű tagozattal bír, és köből van faragva, azonban minden diszitmény nélkül; továbbá egy régi gót vas gyertya- vagy fáklya-tartó, különös alakjánál fogva talán unicum; a négy, levelekkel és gombokkal diszített vaspánt fent egy gyűrűt tart, melybe a gyertya illesztetett, és a lent lévő vastövisen megerősített, az alsó részen, a pántok közt, a vas gót architecturában oly gyakran előforduló lióim van alkalmazva. Ezen gyertyatartó jelenleg nem használtatik.

Végre a bejárás kapuzat ajtó (gyűrűje, gót műizlésnek megfelelőleg van diszítve. Ezen műrégiségek a XV-dik század elején készülhettek, a mikor tudniillik a templom építése bevégeztetett.

A templomot kőfallal kerített sirkert veszi körül, hová két bejárás vezet.

Myskócsky Viktor.

A szelek.

(Vége.)

Folyton-tartók azon szelek, melyek egész éven át fújnak. Midőn Kolumbus nyugat felé ment, hogy Indiába jusson, megjíjedtek követői a keleti szélnek folytonossága fölött, mely a vitorlákat feszítette és a hajókat mindinkább tova vitte hazájuktól. Honnét ezen keleti szél az egyenlítő alatt? Az egyenlítő alatt, ott, hol a napnak sugarai függőlegesen esnek a földre és a levegőt föltte megmelegítik, ez megkönnyítve fölemelkedik és a felső rétegekben, éjszak és dél felé vonul a jégsarkokhoz, míg ezektől, az egyensúly helyreállítása végett, hideg lég nyomul — a föld felszínét érintve, — az egyenlítő felé, mely légmozgás ezen magyarázat szerint az északi félgömbön éjszakai, a délin déli szél. Az olvasó bizonyosan kérdi: mikép magyarázható mindezekből a fennevezet keleti szél? Származását ekkép magyarázhatjuk: Az északi szél az északi félgömbön bizonyosan mint északi szél lépne fel, ha a föld nyugodtan állna, így azonban északkeleti szellé változik és a déli sarktól az egyenlítő felé húzódó szél a föld forgása miatt délkeletivé változik át, mert a föld nyugatról kelet felé forog. Hogy lássuk: mikép megy a gyöngö északi szél észak-keletibe át, húzzunk a balról jobbra (nyugatról keletre) forgó földtekén (globuson) krétával egy vonalat az északi sarktól le az egyenlítő felé; e vonal fogja az északi szélnek útját jelezni; de ez már nem lesz északi szél ha a globust forgatjuk, mert a vonal nem megy egyenesen a délvonal irányában a sarktól az egyenlítőig, hanem ferdén keletről nyugatra, és így az észak-keleti szél útját jelképezi. Ép így áll a dolog azon hideg szellé, mely a déli sarktól az egyenlítő felé nyomul. A félgömb közepén, az egyenlítő alatt, a két szél egyesülése által tiszta keleti szél támad. Mert míg a sarkokon a föld részecskéi alig mozognak, addig az egyenlítő alatt a leggyorsabb mozgásban vannak, 24 órában 3500 mértföldnyi utat futnak be, és valamint a lovasnak folyton szél fú arcába, úgy a föld körforgásában nyugotról keletre keleti szelet idéz elő, mely épen azért fú erősebben, mert a forró földvön az észak-keleti és délkeleti szelek is egyesülvén, a golyó magaslatán, — ha így

szabad mondanom, — tiszta keleti szellé nyomatnak össze. A leirt észak-keleti, dél- és keleti szeleknek folyton-tartó'okai vannak, és így folyton-tartók, s passát-szeleknek nevezetnek.

Ha a föld tökéletesen sima golyót képezne, száraz föld és tenger, hogy és völgy nélkül, a passát-szeleknek ép oly szabályszerűen kellene fúniok, mint fönebb említettet. Így azonban déli Ázsiában és az indiai tengeren lényeges változást szenvednek. Az indiai tenger a déli sark felé nyitva áll, nyugatra tőle azonban Afrika fekszik, a Sahara forró sivatagjaival, keleten Ausztráliának szabad terei, északon India és föltte a Himalája-hegység. Ezen körülmények nagyban megváltoztatják a passát-szeleket. Az északi félgömb meleg évszakában, apriltól októberig, midőn a déli félgömbön tél van, a hideg passát-szél délkeletről az egyenlítőn túl észak felé Calcutta partjáiig, a Tigris és Eufrat torkolatáig, s a Vörös-tengerben Suezig hat fel. Októberben azonban észél irányában változást szenved, s mindig ama nagy szélvészektől van kisérve, melyekről az indiai újságok oly gyakran irnak. Ha a déli félgömbön nyár, az északon pedig tél van, ez utóbbin az észak-keleti szél áll be, mely az égbe nyuló indiai hegyektől Afrika keleti partjai felé nyomul és a hajókat Calcuttától Madagaskár felé hajtja.

Az indiai óceán ekkép módosított passát-szeleit monsuennek nevezik, ezen perzsa szótól „monsum“ évszak. Ezek az időszaki szelek. A monsunen kitérése rettentő szélvésztl van kisérve.

Az időszaki szelekhez tartoznak még a szárazföldi és tengeri szellők — Brisok. A szárazföld t. i. a nap által fölmelegítettik, ekkor a tengerről enyhe szellő fú egész napon át; délután 3 óra felé éri el erejének tetőpontját, és este felé ismét alább hagy. A tenger vize éjjel is megtartván melegét; a gyorsan lehült szárazföldi szellő ekkor a tengerre nyomul.

Végre megjegyezzük, hogy az orkánok nem egyenes irányban, hanem csavar alakban haladnak, s ezek forgó orkánok.

Br. J.

Egy hét története.

(Február 15.)

(VK.) Tárcaánk könnyűd naszádján, melyet a hetitörténetek változó hajjai ragadnak ide s tova, Budapestnek — úgy szólván — majd minden érdekeseb helyére elszállítottuk már olvasóinkat, kivéve egy helyet — a városi büfenyitő törvényszék tárgyalási termét.

Most azonban oda szeretnők szállítani önöket, ha ugyan ez ünnepélyes zugolyban jutna egy talpalatnyi tér, a hol helyet foglalhatnánk. Mivel azonban itt az igazság istenasszonya uralkodik, ki nem tesz különbséget sem a bitor, sem a kol-dusrongy közt, ha azokra egyforma bünfolt ragadt — legelőször is bocsánatot kell tőle kérnünk ama könnyelmű nagytásért, melylyel e helyet „az első pontban“ teremnek mertük nevezni.

Szólásforma volt ez tőlünk, olyforma, mint midőn Fényelginé ő nagysága is szalonnak nevezi négy támlánnyal tönkre zsúfolt szobáját, csupán azért, mert a „high life“ nagy hölgyei szintén így nevezik disztermüket, melynek pompás szőnye-gén az egész societé elfér.

Szomorú kis „terem“ biz ez, melybe már — belépti joggyel kezünkben — háromszor kísérlők meg a legelszántabb rohamot, de — fájdalom — a természettudomány ama primitív törvényénél fogva, hogy ugyanazt a helyet egy időben két tárgy nem foglalhatja el, az ajtón kívül kellett maradnunk, s mind azt, a mit ellesheténk, csupán lábujjhegyezési művészetünk segedelmének köszönhetjük.

A pesti közélet — hála istennek — nagyon szegény „cause célébre“-ekben. Legfőlebb a sajtóbiróság terme nyújtott olintén egy-egy érdekeseb tárgyat, míg a pörlekedő szegediek vád-halmaza az esküdtzéki terem érdekességét is tönkre nem tette — legalább egy időre.

Nagy bünpörök nálunk nem tartják izgatottságban az embereket, mint a régi jó világban, midőn hébe-hóba akadt ügyvéd, ki egy nagyurat megmérgezett, s gróf, ki saját apját ölte meg. Mióta azonban e sokszor megénekelt „régí jó idők“ eltűntek, azóta tisztességes kabát vagy esip-keöltöny alig került nálunk a „kriminális“ padra. S ha akadt is egy-egy szörnyű vállalkozó, (mint Ebergényi k. a.) más házat keresett, s így ügyét is elvégezték máshol. Azok, kik itt ítéltetnek el, sem állásuk, sem multjoknál fogva nem keltek föl a közönség érdekelttségét, mert nagyobbára műve-

letlen gyilkosok, professionátus tolvajok, közön-séges váltóhamisítók és rongyos iparlovagok.

De most akadt egy nevezetes „jövvény“, ki segített az örvendetes meddsőségben.

Karagorgyevics Sándor herceg ül a vádpadon, megszerezve a pestieknek azt a ritka alkalmat, hogy egy tisztos külsejű öreget, ki még tizenegy év előtt a szerb fejedelemség trónján ült, most a bünösök fekete padján lássa, azzal vádoltatva, hogy gyilkot adott összeesküvők kezébe.

Ez már nem közönséges büntény, mert poli-tika, komor szenvedély és történeti emlékek ve-gyülnek bele. Maga az egyéniség külseje is érde-kes. Egy hatvanhárom éves öreg, kinek ősz feje folyvást reszket, szeméi semmi szenvedélyt nem árulnak el, ki ritkán vesztí el nyugalmát, s akkor is inkább a kornak súlya, mint a belső szenved-ély rohama látszik rajta. Egy vonás sincs arcán Macbeth-ből, ki a trónért gyilkolt, sem az emberi Nemesis fagyos erélyéből, mely arra vihette volna, hogy az apa vétkét megtorolja a fiuban, mert hisz mindenki tudja, hogy a meggyilkolt fejedelem atya szintén csak egy Karagorgyevics hulláján keresztül lépett a szerb trónra.

Az exfejedelem mellett titkárja: Trifkovics és Sztankovics ülnek — szintén elég nyugodtan, de kevés rokonszenvet keltve azokban, kik komor arcvonásaikra tekintenek.

A tárgyalás, a tanúk hallgatása, a vallomások és okmányok fölolvása polyglott modorban f ly. Hallunk magyar, német és szerb szót, s a kis hall-gatóság — mely kíváncsian szorong — alig győzi türelemmel, mert tolmácsra lévén szükség, az egész csak lassan megy.

A vallomások közt sok a terhelő. A topesideri park véres eszközeiben Kirner ráismert a maga pisztolyaira s Dreher az általa csinált késekre, melyeket a herceg titkárja vett tőlük. A titkár azt mondja rá: igen, ő vette, s ő is küldte el, de megbízták vele, s nem tudta, mire fogják hasz-nálni.

A topolyai jószágigazgató s a belgrádi jószág-felügyelő azt vallák, hogy a herceg jól ismerte az összeesküvőket, tudta tervöket, pénz küldött nekik általok, s beszélt előttük a fejedelem meggyil-kolásáról már akkor, midőn a fejedelem még élt. A hercegnek azonban minden szava tagadás. Ő a gyilkossal, csak mint ügyvédjével állt összekötte-tésben; a küldött pénz ügyvédi díj volt; a terv-

ről mit sem tudott; a vértől mindig borzadt, s azok kik ellene vallanak, ezt csupán a belgrádi nyomások folytán teszik. Különben is — kérde a herceg, — nem tudja-e a törvényszék, hogy Belgrádban kínozták a vádlottakat?

E kérdésre az „előadó“ azt felelte:

„Lehet, kínozták az ön uralkodása alatt, de ma már nem teszik. Különben is a hercegnek itt, e helyen, nincs kérdezni valója; csak felelnie kell!“

Volt e súlyos észrevételben valami megdöbbenő. Ez az ember, ki egykor uralkodott, elveszté jogát attól is, hogy kérdezhessen. A bűn ellene még nincs megállapítva, de a súlyos gyanú, mely terheli, elég, hogy ne legyen más szava, mint a felelet, ha kérdezik. Mindaz, a mit azon túl tehet — egy fohász.

Védő ügyésze Funták Sándor, kinek nem csak esze, de szelleme is van, érzé, hogy e sobre tapaszt kell. Megrótta a felelet első részét, mondván, nincs itt a helye azt bírálni, a mi a herceg uralkodása alatt történt. A védbeszéd, melyet ő fog tartani, bizonyára fénypontja leend a tárgyalásnak, de hogy az ítélet sulyától meg fogja-e menteni, — ez oly kérdés, melyre csak később fogunk feleletet adhatni.

Addig forduljunk egy hercegnőhöz, ki — szemünk láttára őlt, és pedig a csábítás mérgével, nem kapva egyéb büntetést, mint — megvetésünket.

Ez azonban csak a színpadon történt, a múlt pénteken, midőn *Feuillet* „Delilá“-ját adták, mely drámának van nevezve, holott csak dialogizált regény, mely nem festi a jellemeket, hanem hatásos képekben mutatja be néhány ember történetét, zeneszó mellett, holdfényvel, mely a színpal mögötti görögtűz füstjét is elárulta. A hircs regényíró e műve inkább káprázat, mint meglát. Alakjai föl vannak piperezve, de belől üresek. A történet nem annyira fejlődik, mint változik. Az egész egy szivtelen lény játéka egy bábbal. A selyemszörtű macska ép így les a bárgyú egérre, melyet megfog, játszik vele, el-elereszti, s aztán — mikor kedve tartja: szentépi. Egy csásos hercegnő elhódít egy fiatal zeneköltőt menyasszonyától, s akkorra, midőn e menyasszony — a hűtlenség súlya alatt — meghal, ő is megunja kedvesét, s elszökik tőle egy mással. Az ifju pedig, ki csalt

és csalatott, erkölcsileg megsemmisülve hal meg. E történet elég érdekes jelenetekbe van öntve, egy pár jó alakkal (minő a vén zenetanár s a hóbortos Mecenás), de a jelenetekben kevés a drámaiság s a két főalak nem kelti föl érdekeltségünket. A nő itt nem nő, a férfi nem férfi. S bár egyes mesterileg irt jelenetek hatottak, a párbeszédök szelleműsük, a kiállítás díszes, az est főérdekét mégis csak Szerdahelyi Kálmán képezte ki a hóbortos Mecenást kitünően játszása.

E zenedráma különben (s annyiban ez, mert zenészek szerepelnek benne, s van nyitánya, záradékkiséréte, ének és zongorarésze,) némileg idényszerű volt, a mennyiben a zeneidény már beköszöntött.

A *flórenciek* kezdék meg, kik szombat-este Haydn, Schubert és Beethoven egy-egy négyesével ragadták el hallgatóikat. Csakugyan egy ember ez nyolc kézzel, vagy négy ember egy szívvvel! Ők meglepik azt is, ki a quartettől nem vár élvezetet. Az ő vonós hangszerük énekelnek s édes harmóniában olvadnak össze. Itt van *Willmers* is, a régi virtuóz, ki vasárnap zongorázott az „Európa“-ban. Játszott egy Beethoven-s zónát is több klasszikus művet; de hiába, az ő iskolája nem abból a világból való, mely a klasszikusok kultuszában nőtt fel. Ő a szalon csillogó levegőjében élte le virágkorát, trillákban édelgett s a mélyebb szellemek titkait nem ismeri úgy, mint az újabb zenehősök. Paraphrase-a a „Hej dinom dánom“ dalra jobban is tetszett.

A Kisfaludy Társaság is az nap tartá nagygyűlését, el lehet mondani, hogy s z é p közönség előtt, mely kegyelettel hallgatá Horváth Mihály „Zrínyi Ilonáját“ s Léva emlékbeszédét Tompa Mihály fölött; megtapsolta Szász Károly „Öreg karszékét“ is, s jól mulatott a „Gavallér politikuson“, mely a napi életből vette alakjait, s melynek szerzője szintén Szász Károly. A bohózat elméletével Dux Adolf szépítész nyert díjat. A titkári jelentés röviden, de ékesszóló adatokkal rajzolta e társaság tevékeny működését, gyarapodását, mely bárha évről évre mind jobban növekednék, mert végre is a költsézet nem csak szépség, hanem egyszersmind valódi szükség, kivált korunkban, midőn annyi a meghasonlás.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

Történeti naptár. *Február hó.* 19. Tamerlán 1405, István fhg 1867 ††.

20. Voltaire 1694, Garrick 1716, Mászáros Lá-

zár 1796 születtek. II. József császár † 1790. — Hoffer András Mantuában agyonlövetett 1810.

21. Calvisius 1556, Révay Miklós 1749 szület-

tok. — Spinozza 1677, Leuchtenburgi hg, Beauharnais Jenő 1824 ††.

22. Amerigo Vespucci 1512, Izrael nagy vezére Mózes a v. t. u. 2553 ††.

22. A Dioeletiáni üldözés kitör 303. — Vak Béla † 1141. — Washington György született 1732. — Kuza hget Moldva-Oláhország fejedelmét a trónról lemondatták 1866.

24. XIII. Gergely pápa naptárjavítási rendelete 1583. — Fulton 1815, Guttenberg 1468 ††. — Berztonyi Dániel † 1836. A februári francia forradalom, Lajos Lülöp bukása, harmadik francia köztársaság 1848. — Blondin a kötéláncos született 1824. — A száműzött magyarok Amerikába érkeznek 1849.

25. Podjebrád Katalin † 1464. — Wallenstein kardjába dől 1634.

— (*Magyarország nádorai.*) Ceba, (1001.) Aba (1034.) Zache, (1055.) Radó, (1056.) Acsa, (1064.) Vidos, (1072.) Gyula, (1074.) Uroz János, (1100.) Lambert, (1124.) Fauzsál, (1137.) Gerzson, (1148.) Belus, (1156.) Tamás, (1166.) Ompud, (1172.) Dénes, (1184.) Moghy, (1188.) Domokos, (1192.) Farkas, (1196.) — Mike, (1201.) Hédeváry István, (1206.) Hédeváry Poth, (1209.) Kőjóni Bank bán, (Boór Benedek, 1212.) Sopronyi Miklós, (1220.) Borezi Nagy Gyula, (1222.) Szepesujváry Fülöp, (1223.) Borezi Nagy Gyula, újra, (1226.) Borezi Miklós, az előbbinek testvére, (1228.) Hédevári (I.) Vialka Dénes, (1233.) Homonnai Drugeth Vilmos, (1235.) Sümeghy László, (1240.) Arnold, (1242.) Hédevári, (II.) Vialka Dénes, (1244.) Kondrád, (1251.) II. Vialka Dénes, újra, (1252.) Henrik, (1253.) Roland, (1257.) Tamás (1260.) Pozsonyi Henrik, (1263.) Hédevári Poth Lőrinc, (1267.) Moys, vagy Myze, (1272.) Roland, (1273.) Oklcs Dénes, (1274i) Sopronyi Miklós, (1275.) Sümeghy Máté, (1278.) Miklós, (1284.) Sümeghy Miklós, (1293.) János 1298. — Após vagy Opor, (1300) Trenchényi Csák Máté, (1305.) Omode, (1308.) Kapos, (vagy Copochus) (1308.) Hasznosi Nagy Domokos, (1320.) Homonnai Drugeth Fülöp, (1324.) Homonnai Drugeth János, (1330.) H. Drugeth Vilmos, (1334.) Gyleti Miklós, (1343.) Konth Miklós, (1351.) Apuliai László herceg, (1368.) Imre, (1573.) Gara (I.) Miklós, (1375.) Széchy Miklós. (1383.) István (1387.) Jolsvai Lesták, (Eustach) (1392.) Pelsőczy Bebek Detre, (1392.) Marczalthóy Miklós, (1400.) Gara (II.) Miklós, (1402.) P. Bebek Domokos, (1407.) Palocsay Máté (1434.) Hédeváry Lőrinc (1437.) Gara László (1449.) Ulrik, (1456.) Guthi Ország Mihály, (1458.) Nagylősei Orbán, egri

püspök, (1480.) Zápolya Imre gróf, (1485.) Zápolya István gróf, (1492.) — Vingárdi Geréb Péter (1500.) Perényi Imre gróf, (1504.) Báthory István, (1517—1525.) Verbőczy István, (1526.) Báthory István újra, (1526—1535.) Turzó Elek helytartó, (1536—1541.) Révay Ferenc helyt. (1543.) Várday Pál helyt. (1544—1545.) Ujlaky Imre helyt. (1549—1553.) Nádasdy Tamás nádor, (1554—1562.) Oláh Miklós helyt. (1563.) Moré Mihály helyt. (1563—1568.) Bornemissa Pál helyt. (1568—1572.) Veráncz Antal helyt. (1572.) Cobor Imre helyt. (1572.) Radecius István helyt. (1573—1582.) Istvánffy Miklós helyt. (1582—1586.) Draskovich György helyt. (1586—1588.) Fehérkövy István helyt. (1588—1597.) Kutassy János helyt. (1597—1601.) — Hetesi Pethé Márton helyt. (1602—1606.) Forgách Ferenc. helyt. (1607.) Illésházy István nádor. 1608—1609. Thurzó György, 1609—1616.) Forgách Zsigmond, (1617—1622.) Thurzó Szaniszló, (1622—1625.) Eszterházy Miklós, (1625—1645.) Draskovich János (1646—1648.) Pálffy Pál gróf, (1649—1653.) b. Wesselényi Ferenc, (1655—1667.) — Szelepcsényi György helyt. (1667—1673.) — Ampringen Gáspár kormányzó, (1673—1681.) Hg. Eszterházy Pál, (1681—1712.) — Gr. Pálffy Miklós (1714—1732.) Ferenc [Lothringeni Hg. (1732—1741.) gr. Pálffy János, (1741—1751.) hg. Batthyányi Lajos (1751—1766.) Albert főh. 1767—1790.) Sándor főhg. (1790—1795.) — József főhg. (1795—1847.) István főhg. (1847—1848.) meghalt 1866.

Közlí: **Lávay Jenő.**

* (*Amerikai tábornokok.*) New-Yorkból írják a következő — épen nem örvendetes — adatokat, melyek némely ismertebb nevű katonai egyéniségről szólnak: A forradalom tábornokai szomorú szerepet játszanak rendőrségünk előtt. Nem rég Magruder tábornokot, ki ittás állapotában több ízben összekocant a rendőrséggel, egyik déli tábornok barátjával a rendőrség előtt láttuk, mert a pálinkamérő lobujokban mindketten illetlenül viselték magukat s kihágásokat követtek el. De ez nem az egyetlen eset. Közélebb Spitzer John unionista tábornokot csukták el érték-papírok tolvajlása miatt. Ugyanaz napon, midőn elítélték, egy holt-részeg embert vittek a rendőrséghez taiyigán, az utcai csöcselék nagy mulatságára. Mindenki Ramsey tábornokot ismerte föl benne, mert hisz őt mindenki ismeri. Ő volt, ki a Nashville és Stone-River melletti ütközetekben oly jelentékeny részt vett. A háború után egyik st.-pauli hírlap segédszerkesztője lett, mintegy másfél év előtt pedig New-Yorkba jött egyik leg-

tekintélyesebb laphoz, hanem az iszákosság mind mélyebbre süllyeszté. E miatt nem szerették, s különféle foglalatosságokhoz látott, míg nem legvégül napszámos lett. Ez ugyan tőzsgyökeres amerikai vonás, s a vitéz tábornokot a napszámosban is becsülni és tisztelni tudták; de az iszákos ember egyforma, ha világhódító is volt, vagy mindig napszámoskodott. Ramsey gyakran követett el kihágásokat s nem egyszer állt már a rendőrség előtt. Ezúttal Dodge rendőrbíró néhány heti fogságra ítélte. A mélyen süllyedt ember Uj-Anglia legtisztalattreméltóbb és tekintélyesebb családjával áll összekötetetésben, s rokonságban.

— (A panama-kalapok készítése.) Nem minden, a kereskedésben e néven előjövő kalap készül Panamában, a nagyobb részt Mantában és Ecuador egyéb vidékein fonják. E kalapoknak előnye, hogy egyetlen daraból készülnek, rendkívül könnyűk s hajlékonyak, úgy hogy összetekerve, zsebbe dughatók, eső alkalmával könnyen megfeketednek de vízben szappannal mosva, más vízzel vagy más morószerekkel bekenve, ismét vissza nyerik fehér színüket. A szalmát fonás előtt elkészítik. A leveleket leszedik, mielőtt kifejlődnének, megtisztítják a csomorok- és erektől, ezután forró vízben főzik mind addig, míg megfőhérednek, s hűvös helyen megszáritják. Ekkor küldik el s belőle a perui indiánok a kalapokon kívül még oly értékes szívtartárcákat is készítenek, melyeknek darabját 6 font sterlinggel is fizetik. A kalapokat térd közé szorított kaptán fonják s természetesen a tető közepén kezdik, s úgy folytatják mindig nagyobb körben. A ráfordított munkaidőtől függ jósága; a durvábbakat elkészítik 2—3 nap alatt, míg a finomabbak hónapokat kívánnak. Legjobb idő a fonásra a reggeli órák és az esős napok, midőn a levegő elég nedves; ellenben délben tiszta és száraz idő járásakor, a szalma könnyen törik s az ilyen töresek később az elkészült kalapokban csomókban látszanak és azok érdekéből vonnak le. — Sz. G.

* (Alvajáró.) Egy külföldi lapban olvassuk a következőt. Lille környékén általános figyelmet kelt egy holdkóros: M. Zsófi, egy jómódú paraszt család gyermeke. Holdas éjeken rendszeren fölkel ágyából, rendbe hozza öltözetét, aztán serényen tüzet rak, kávét főz, asztalt terít, és semmit sem feled el az étkezési szerokból. Mihelyt e munkával elkészül, ismét lefekszik, s tovább folytatja alvasát, mely említett foglalatossága közben is folyást tart. De egy óra múlva ismét fölkel, leszedi

az asztalt, mindent helyre tesz, kisöpri a szobát és rendben letörülget. Ekkor megint lefekszik s reggeli 6 óráig nyugodtan alszik, mikor szülei is fölkelnek. Ez alvajárás — mint olvastuk — több napig egész rendszeresen folyt így. Mikor először elbeszéltek neki: mit mivel álmában, nem akarta elhinni, s tréfának vette. Legkülönösebb, hogy a fiatal leány nem is foglalkozik a háztartás gondjaival, s mindig csak három személyre terít, holott szülein kívül még négy testvére is van.

— (A régiékek tükröi.) A régiékek érc-tükröket használtak és ez ércvegyületek réz- és cinből állott. Plinius ezüst tükröket is említ és régi iratokból az tűnik ki, hogy ilyeneket Pompeius korában Praxiteles készített. Az ilyen érctükrök értéke — Vitruvius szerint — az érclap vastagságától függött. A túlságig vitt fényűzési tárgyak közt aranytükrörről is van említés. Valának még tükrök rubin- és smaragdból, és Plinius szerint Nero ezen utóbbit használta. A régiékeknek voltak üveg tükrök is és ezek leginkább a sidoni üveggyűtőből kerültek ki, az érctükrök pedig Brundisiumból, miután ott a legszebbeket készítették. Egyébiránt ezen tükrök alakukra nézve kicsinyek valának, kerekék vagy tojásdokok, fogantyúval ellátva. Ilyen érctükrök találhatók a régi görög sírboltokban s velük különféle edények az arcfestésre használt különféle porokkal. Ezen festékek vegyészeti felbontásából kitűnik, hogy a régiékek olomhavat különféle növényekből vagy az úgynevezett biboresigából nyert pirosszimmelkevertek. Ilyen, hihetőleg pirosítól használt porban, ólomhó mellett cinóbert is találtak. Ilyen és egyéb fényűzési tárgyak p. o. balzsamszelencék találása azt is fölismerhetővé teszi, hogy a sír férfi vagy női volt-e. Hogy az érctükrök mindig fénylő és használható állapotban legyenek, azokat időről időre tisztítani kellett és ez finom porrá tört tajtkővel történt, mint ezt azon körülmény mutatja, hogy egy sírba három érctükrön kívül durva porral telt kis edényfélét is találtak, melyet a vegyészeti vizsgálat tajtkőnek ismert föl. A nők nagyobb tükröket is használtak és nő- vagy férfi szolgálkával rendelkeztek, kiknek a tükrőtartás volt kötelességük. — Sz. G.

* (Kemény húst puhává főzhetünk,) ha a főzéskor feljövő habot gondosan leszedvén, a víz forrásakor három fontnyi húsról két kanálnyi égettort öntünk. E műtét folytán a legkeményebb hús is megpuhul, s a mi fő, a pálinka ízét nem veszti magába.

